

قطع روابط سیاسی ایران در دوران پهلوی اول

۲۶ خرداد ۱۳۹۴ ساعت ۱۹:۳۲

روی کار آمدن رضاخان میرپنج و تأسیس حکومت پهلوی در واقع نابودی دستاوردهای حکومت پارلمانی و سلطه بیش از پیش استعمار انگلیس در ایران بود به طوری که روابط ایران با کشورهای دیگر را تحت تأثیر قرار می‌داد. در دهه دوم زمامداری رضاخان واقعه‌ای جزئی منجر به قطع روابط فرانسه و آمریکا با ایران شد. در آن زمان این تفکر

روی کار آمدن رضاخان میرپنج و تأسیس حکومت پهلوی در واقع نابودی دستاوردهای حکومت پارلمانی و سلطه بیش از پیش استعمار انگلیس در ایران بود به طوری که روابط ایران با کشورهای دیگر را تحت تأثیر قرار می‌داد. در دهه دوم زمامداری رضاخان واقعه‌ای جزئی منجر به قطع روابط فرانسه و آمریکا با ایران شد. در آن زمان این تفکر که دولت رضاخان پهلوی دولتی وابسته و مجری سیاستهای انگلیس در خاورمیانه است، در فرانسه و آمریکا رواج داشت به همین دلیل نشریات فرانسوی که به آزادی بیان در اروپا معروف بودند از اقدامات رضاشاه در ایران انتقاد می‌کردند و آن را به سخره می‌گرفتند. به همین دلیل در دی ماه ۱۳۱۶ش دولت ایران نسبت به اهانتی که چاپ عکسها و مقالاتی در نمایشگاهی در پاریس در انتقاد از اقدامات رضاشاه صورت گرفته بود، اعتراض کرد و ابوالقاسم فروهر وزیرمختار ایران در پاریس را به ایران احضار نمود.

این قطع روابط حدود یکسال ونیم ادامه یافت تا اینکه دولت فرانسه هیئت ویژه‌ای به ریاست ژنرال ماکسیم وگان فرمانده کل نیروهای فرانسه در سوریه و لبنان به تهران فرستاد تا ضمن برگزاری جشنهای عروسی ولیعهد؛ محمدرضا از رضاشاه عذرخواهی کند. رضاشاه این عذرخواهی را پذیرفت و در خرداد ۱۳۱۸ش انوشیروان سپهبدی را به سمت وزیرمختار به پاریس فرستاد و روابط دو کشور عادی شد.

اما قطع روابط ایران و آمریکا جدی‌تر بود. ماجرا از این قرار بود که در آغاز ۱۳۱۴ش غفار جلال علاء (جلال السلطنه) وزیرمختار ایران در واشنگتن به علت تخلف از مقررات رانندگی و سرعت غیر مجاز از سوی یک پاسبان راهنمایی آمریکایی در ایالت مریلند متوقف شد. او خود را وزیرمختار ایران معرفی کرد ولی چون در زبان انگلیسی واژه minister معنی کشیش هم می‌دهد، پاسبان

گمان کرد نامبرده یک کشیش است و برای او احترامی در حد یک سفیر قائل نشد. همسر انگلیسی وزیرمختار عصبانی شد و با کیف دستی خود محکم به سر پاسبان زد و پاسبان که عصبانی شده بود به جلال غفار دستبند زد و او را به پاسگاه پلیس شهر الکتون برد. در آنجا به محض اینکه از هویت وزیرمختار اطلاع پیدا کردند او و همسرش را آزاد کردند.

بلافاصله ایران تقاضا کرد نسبت به این حادثه و عدم رعایت مصونیت دیپلماتیک نماینده ایران رسیدگی نماید. دولت آمریکا این تقاضا را پذیرفت ولی وزیر امور خارجه آن کشور در یک مصاحبه مطبوعاتی اظهار داشت: «دولت ما همیشه به مأمورین سیاسی خود سفارش می‌کند که مصونیت سیاسی نباید موجب تخلف از قوانین و مقررات کشور محل مأموریت آنان گردد و در عین حال نمی‌خواهد که نظر مأمورین کشورهای خارجی مقیم این کشور مخالف این باشد».

خودداری دولت آمریکا از عذرخواهی از بازداشت وزیرمختار ایران و به خصوص اظهارات وزیر خارجه آن کشور چنان رضاشاه را خشمگین ساخت که دستور احضار وزیرمختار و قطع مناسبات سیاسی با آمریکا را داد. اما دولت آمریکا سفارت خود را در تهران تعطیل نکرد و یک کاردار در تهران باقی گذاشت.

قطع روابط باعث نشد که شرکتهای نفتی آمریکایی در پس پرده استتار وارد مذاکره با دولت ایران نشوند و برای اخذ امتیاز نفت شمال و شمال شرق ایران تلاش نکنند.

بدین ترتیب ناگهان و بدون سابقه قبلی در ۲۷ دی ۱۳۱۵ دولت وقت لایحه‌ای به وسیله علی‌اکبر داور وزیر دارایی تقدیم مجلس کرد که شامل دو قرارداد امتیاز بود: یکی برای استخراج نفت بخشی از شرق و شمال شرقی ایران و دیگری راجع به احداث لوله نفت به دو شرکت آمریکایی.

لایحه مزبور در جلسه ۱۸ بهمن ۱۳۱۵ به اتفاق آراء به تصویب مجلس شورای ملی رسید اما سه روز بعد علی‌اکبر داور خودکشی کرد. گفته می‌شد پس از تصویب قرارداد نفت، انگلیسها به شدت نگران شده و روسها نیز از این امتیاز بسیار ناراضی بودند پس تمام کاسه و کوزه‌ها بر سر داور شکست تا رضاشاه خود را از انعقاد چنین قراردادی مبرا نشان دهد. در ۲۴ خرداد ۱۳۱۷ ش محمود بدر

وزیر دارایی در مجلس تصمیم ایران را به صرفنظر کردن از این قرارداد اعلام داشت. ۱.

در اواخر سال ۱۳۱۷ ش نماینده ویژه روزولت به ایران آمد و از واقعه بازداشت جلال غفار عذرخواهی نمود و به دنبال آن روابط سیاسی در دی ماه ۱۳۱۷ مجدداً برقرار شد و محمد شایسته به سمت وزیرمختار در واشنگتن تعیین شد. ۲

---

۱. حسین مکی، تاریخ بیست ساله ایران، ج ۶، صص ۲۹۵-۳۳۴.

۲. عبدالرضا هوشنگ مهدوی، سیاست خارجی ایران (۱۳۵۷-۱۳۰۰)، ص ۲۸

منبع: موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/30690/اول-پهلوی-دوران-ایران-سیاسی-روابط-قطر>